

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om tjänster som tillhandahålls före detta presidenter i republiken

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en sådan ändring av lagen om republikens presidents rätt till pension att i lagen anges de allmänna principerna för tjänster som tillhandahålls pensionerade före detta presidenter i republiken. Enligt förslaget kan presidenten inom ramen för statsbudgeten fråna och med pensioneringen erbjudas en lämplig bostad mot

skälig hyra och enligt behov separata arbetsutrymmen lämpade för skriv- och arkivarbete samt ges säkerhets- och kanslitjänster samt andra motsvarande tjänster. På grund av detta föreslås att också lagen om republikens presidents kansli ändras.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2000.

MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning

Enligt lagen om gottgörelsen till republikens president (39/1994) betalas till republikens president en årlig gottgörelse. Dessutom utges till presidenten ett i lagen angivet anslag för representation. Presidenten skall därtill ges bostad i ett hus som tillhör staten och vars underhåll, uppvärmning och belysning samt inredning bekostas och för vilken den behövliga personalen avlönas med allmänna medel.

Enligt lagen om republikens presidents rätt till pension (40/1994) uppbär republikens president efter sin avgång pension på de grunder som anges i lagen. Rätten till pension har genom en lag som trädde i kraft vid ingången av 1999 kompletterats med rätt till familjepension.

Enligt 2 § 3 mom. lagen om republikens presidents kansli (1382/1995) svarar kansliet

för att också före detta presidenter i republiken får de tjänster som de behöver inom ramen för de anslag som för ändamålet anvisats i statsbudgeten. I praktiken tillhandahålls tjänsterna i samarbete med andra tillhandahållare av tjänster.

Enligt 1 § 2 mom. lagen om gottgörelsen till republikens president och 87 § inkomstskattelagen (1535/1992) är bostads- och andra förmåner för handhavandet av republikens presidents ämbetsuppdrag inte skattepliktig inkomst.

I statsbudgeten finns under huvudtiteln för republikens presidents kansli momentet 21.02.27 Utgifter för pensionerad president (förslagsanslag). Anslaget får enligt propositionen användas för avlönande av den personal och till betalning av utgifterna för det arbetsrum som ställts till den pensionerade presidenten Mauno Koivistos förfogande samt för utgifterna för kansli- och andra tjänster. I budgeten för 1999 har under momentet beviljats ett anslag på 590 000 mk.

1.2. Tidigare praxis vid tillhandahållande av tjänster

Ända fram till president Mannerheims tid tillhandahölls före detta presidenter inga andra tjänster än en eventuell extra pension. Efter det har de tjänster som tillhandahållits pensionerade före detta presidenter i republiken varierat.

Mannerheim fick, utöver pension enligt en lag från 1942, dessutom en extra pension. Vidare bekostade staten bl.a. en adjutant, en bil, en chaufför och sjukvård för honom. Sina år som pensionär tillbringade Mannerheim i Schweiz.

President Paasikivi bodde efter mandatperiodens slut som pensionär i sin stadsbostad, lades snart in på sjukhus och dog inom knappt ett år.

President Kekkonen hade för avsikt att gå i pension den 1 mars 1974. Han skulle ha bosatt sig i sin lägenhet i Brunnsparken. Med tanke på förändringen inrättades en tredje tjänst som adjutant med den avsikten att denna person skulle vara president Kekkonens adjutant från och med den 1 mars 1974.

När Kekkonen avgick i november 1981 beslutade statsrådet och riksdagen att han kan bo vederlagsfritt på Ekudden så länge han vill utnyttja denna förmån samt att sjukvård och övriga tjänster som tillhandahålls honom bekostas av statsmedel. Till tjänsterna hörde en personlig assistent, en husa, två värdinnor, en städare och behövlig vårdpersonal samt för byggnadernas del underhåll, uppvärmning, belysning och inredning.

1.3. Tjänster som tillhandahålls president Koivisto

När president Koivisto gick i pension 1994 bosatte han sig i sin lägenhet på Skatudden. Republikens presidents kansli hyrde arbetsrum för presidenten vid Finlands Bank, inrättade en ny byråsekreterartjänst och betalade kansliutgifterna. Försvarsmakten ställde en adjutant med majorsgrad till förfogande. Denna adjutant är republikens presidents tredje adjutant när president Koivisto inte behöver honom. En livvakt utsågs att huvudsakligen vara chaufför och livvakt åt president Koivisto. Vikariefrågan har skötts med hjälp av den säkerhetsvaktstyrka som finns för republikens president.

President Koivisto har alltid enligt över-

enskommelse från republikens presidents kansli fått de sekreterar- och arkivtjänster han behövt. Till hans förfogande har ställts en av republikens presidents kanslis tjänstebilar. Sedan 1997 har för president Koivisto reserverats anslag också för avlöning av en forskningsassistent.

Med tanke på de tjänster som tillhandahålls president Koivisto togs i statsbudgeten för 1994 in ett nytt moment 21.02.27 Utgifter för pensionerad president (förslagsanslag).

1.4. Tjänster för presidenter i vissa andra länder

Vid beredningen av denna proposition införskaffades via Finlands utrikesrepresentation uppgifter om arrangemangen i andra republiker eller förbundsrepubliker. Förfrågningarna gällde Italien, Österrike, Portugal, Frankrike, Tyskland och Förenta staterna. Dessa länder ansågs vara jämförbara med Finland eller eventuellt kunna erbjuda nyttiga exempel på vilken typ av tjänster som kan komma i fråga.

Praxis varierar stort från land till land. Generellt kan sägas att de andra länderna inte kan erbjuda någon modell som direkt skulle gå att tillämpa hos oss. De utländska exemplen visar likväl att våra grundläggande lösningar i fråga om tillhandahållandet av tjänster för före detta presidenter huvudsakligen följer samma mönster som i andra länder.

1.5. Bedömning av nuläget

Det kan i fortsättningen inte anses motiverat med ett läge där inga allmänna principer för tillhandahållandet av tjänster har fastställts. Det vore i alla avseenden bättre om man inte alltid vore tvungen att planera arrangemangen från fall till fall. Om allmänna principer fastställs blir det också lättare att sköta arrangemangen med kort varsel i de fall då det inte på förhand är säkert om republikens president fortsätter under följande period.

Den förvaltningsmodell enligt vilken tjänsterna produceras har i sig fungerat och varit ändamålsenlig. Eftersom republiken i framtiden kan ha flera pensionerade före detta presidenter samtidigt måste resurserna ökas vid behov. Det sätt på vilket tjänsterna i praktiken produceras kan dock fortfarande tillämpas.

2. Propositionens mål

2.1. Grunder för tillhandahållande av tjänster

En före detta president i republiken får den pension som han eller hon enligt lag har rätt till. I fråga om pensionsbeloppet och pensionens skattefrihet har det beaktats att positionen som före detta president medför särskilda krav.

En finländsk president som går i pension bibehåller sin ställning som en viktig nationell institution. Det ligger därför i samhällets intresse att garantera presidenten sådana möjligheter att arbeta och uppträda i offentligheten som denna ställning förutsätter. Den ställning och de representationsuppgifter som presidenten bibehåller är sådana att de förutsätter adekvata verksamhetsbetingelser.

För samhället är det viktigt att en president som går i pension ges de nödvändiga förutsättningarna att dela med sig av de erfarenheter som ämbetet gett. Presidenten förväntas också delta i samhällsdebatten. En pensionerad president bör ha möjlighet att, med beaktande av kraven gällande skydd och hantering av presidentens arkiv, organisera sitt arkiv och skriva sina memoarer. Presidenten bör också ha förutsättningar att sköta nationellt eller internationellt sett viktiga uppdrag som han eller hon har tagit emot. Det ligger i statens intresse att före detta presidenter garanteras adekvata arbets-, förhandlings- och representationsmöjligheter.

Av republikens presidents ställning följer att det också efter pensioneringen måste finnas beredskap att avvärja hot mot presidentens personliga integritet och säkerhet.

2.2. Tjänster som kan komma i fråga

Under beredningsarbetet har kartlagts vilka tjänster en före detta president i princip kan behöva. Av följande tjänster som kan komma i fråga tillhandahålls i praktiken endast de som just den ifrågavarande presidenten behöver:

- lämplig bostad mot skälig hyra,
- beredskap med tanke på hot mot den personliga integriteten eller säkerheten,
- arbetsutrymmen för organisering av arkivet, skrivande av memoarer och annan motsvarande skriftlig verksamhet,
- personal som biträder i ovan nämnda

och i andra uppgifter vars skötsel ligger i allmänt intresse,

— anordnande av personliga transporter som beredskapen med tanke på hot mot säkerheten förutsätter,

— ersättning för resekostnader i anslutning till officiella representationsuppdrag,

— särskilda andra tjänster.

2.3. Vederlag

Den pension som betalas till republikens president skall anses täcka också de kostnader som orsakas av en före detta presidents officiella förpliktelser. Därför bör de övriga tjänster som staten tillhandahåller utöver pensionen vara vederlagsfria endast när de direkt gagnar samhälleliga intressen. Som utgifter bekostade av staten kan godkännas sådana utgifter som anses behövliga för den före detta presidentens verksamhet som företrädare för staten. På samma sätt uppfattas utgifter som är nödvändiga för tryggheten av en tidigare presidents säkerhet. Det kan inte anses godtagbart att ersätta kostnader av privat karaktär.

För bostad som staten anvisar bör hyra tas ut. Hyresbeloppet bör vara skäligt, bl.a. med beaktande av bostadens användning för representation.

Andra tjänster kräver inte vederlag. Således skulle ingen ersättning tas ut för exempelvis arbetsutrymmen eller tjänster i anslutning till organiseringen av arkiv, representation eller andra liknande tjänster som det direkt ligger i statens intresse att tillhandahålla.

När det bedöms om särskilda kostnader skall ersättas eller inte bör också eventuella inkomster från verksamheten beaktas.

2.4. Skattefrihet

Enligt 1 § 2 mom. lagen om gottgörelsen till republikens president är presidentens gottgörelse och representationsanslag samt bostadsförmåner fria från all skatt. En motsvarande bestämmelse ingår i inkomstskattelagen. Enligt dess 87 § är arvode, pension och familjepension samt därutöver av staten bekostade bostads- och andra förmåner för handhavande av presidentens ämbetsuppdrag inte skattepliktigt inkomst.

Bestämmelsen i inkomstskattelagen täcker i stor utsträckning de förmåner som ges utifrån handhavandet av republikens presidents

ämbetsuppdrag. Bestämmelsen skall också anses täcka de förmåner som ges en president som gått i pension. Det är konsekvent att tjänster och förmåner som staten ger en pensionerad president utgör icke skattepliktig inkomst på samma sätt som arvode, pension och andra förmåner till republikens president.

2.5. Organisationen för tillhandahållandet av tjänster

Vid sidan av republikens presidents kansli finns det i praktiken inga andra myndigheter som kunde ansvara för produktionen av tjänsterna, om inte avsevärda omorganiseringar görs.

Republikens presidents kansli har för närvarande hand om de tjänster som ges den pensionerade presidenten i samarbete med andra myndigheter som tillhandahåller dessa tjänster. I lagen om kansliet finns en bestämmelse om denna uppgift. Likaså finns anslagen i statsbudgeten under ett moment för republikens presidents kansli.

Det sätt på vilket tjänster produceras för före detta presidenter motsvarar tjänsterna till den sittande presidenten. Presidentens arbetsarkiv finns i kansliet. Administrationen vid republikens presidents kansli är lämplig för att tjänsterna skall kunna tillhandahållas objektivt och på det sätt behoven kräver.

3. Föreslagna ändringar

Hittills har inga allmänna principer fastställts för tillhandahållandet av tjänster och andra förmåner för före detta presidenter i republiken, med undantag för pensionen. Besluten om före detta presidenter har fattats i brådskande ordning och från fall till fall. Riksdagen har godkänt dem i statsbudgetarna för åren 1982-1986 och 1994-1998. Lagen om republikens presidents kansli har 1995 utökats med en bestämmelse om uppgiften att tillhandahålla före detta presidenter tjänster.

Det kan anses nödvändigt att i lag reglera grunderna för tillhandahållandet av dessa tjänster. Närmare principer för användningen av anslaget skall enligt förslaget årligen ges i statsbudgeten. När republikens president går i pension skall med honom eller henne ingås en överenskommelse som preciserar de

tjänster vilka utifrån presidentens behov skall tillhandahållas och den ersättning som skall utgå för tjänsterna. I alla de länder som utgjort jämförelseobjekt och där före detta presidenter tillhandahålls tjänster är grunderna för arrangemanget lagfästa.

Det är ändå inte ändamålsenligt att i lagen ta in alltför detaljerade bestämmelser, eftersom behoven kan variera från person till person och även förändras med tiden.

Det vore naturligt att inta behövliga bestämmelser i lagen om republikens presidents rätt till pension till den del det är fråga om vilka tjänster som kan komma i fråga. Bestämmelser som gäller själva förfarandet passar däremot bättre i lagen om republikens presidents kansli.

Lagen om republikens presidents rätt till pension föreslås bli ändrad genom ett tillägg om de allmänna grunderna för tillhandahållandet av tjänster för pensionerade presidenter. Exaktare grunder för användningen av anslagen skrivs årligen in i statsbudgeten. En före detta president skall betala skälig hyra för en bostad som staten tillhandahåller. Övriga tjänster är, åtminstone i regel, vederlagsfria.

Enligt 87 § inkomstskattelagen är bostads- och andra förmåner för handhavande av republikens presidents ämbetsuppdrag inte skattepliktig inkomst.

Inom ramen för statsbudgeten kan republikens president från och med pensioneringen mot skälig hyra erbjudas en lämplig bostad och enligt behov separata arbetsutrymmen lämpade för skriv- och arkivarbete samt ges säkerhets-, kansli- och andra liknande tjänster.

I 2 § 3 mom. lagen om republikens presidents kansli föreslås ett tillägg om att närmare överenskommelser om de tjänster som tillhandahålls före detta presidenter i republiken träffas separat. Samtidigt ändras momentets lydelse för att bättre motsvara nuläget, där republikens presidents kansli i samarbete med behöriga myndigheter och andra tillhandahållare av tjänster svarar för tillhandahållandet av tjänsterna. Republikens presidents kansli sköter inte alla tjänster själv, utan tjänster produceras också av samarbetspartner som använder egna anslag för ändamålet. Momentets hänvisning till statsbudgeten ersätts med den bestämmelse som föreslagits ingå i lagen om republikens presidents rätt till pension.

4. Propositionens ekonomiska verkningar

Beträffande de föreslagna ändringarna kan kostnaderna för staten antas vara på samma nivå som kostnaderna för de tjänster som för närvarande tillhandahålls president Koivisto. Behovet av anslag beror på de pensionerade presidenternas behov och antal.

5. Beredningen av propositionen

Propositionen baserar sig på en utredning gjord av en arbetsgrupp som statsrådets kansli har tillsatt. I arbetsgruppen ingick företrädare för statsrådets kansli, republikens presidents kansli och finansministeriet. Statsrådets kansli inhämtade utlåtanden om

arbetsgruppens promemoria hos republikens presidents kansli, utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, försvarsmi-
nisteriet och finansministeriet, rörliga poli-
sen, skyddspolisen och statens fastighets-
verk. I utlåtandena understöddes arbetsgrup-
pens förslag. De författningstekniska korri-
geringsförslag som lades fram i utlåtandena
har beaktats.

6. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000. De föreslås bli tilläpade också på den som tidigare har varit republikens president.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av 1 § lagen om republikens presidents rätt till pension

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 1 § lagen den 14 januari 1994 om republikens presidents rätt till pension (40/1994), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat i lag 953/1998, ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., som följer:

1 §

Inom ramen för statsbudgeten kan republikens president från och med pensioneringen tillhandahållas en lämplig bostad mot skälig hyra och enligt behov separata arbetsutrymmen lämpade för skriv- och arkivarbete samt ges säkerhets- och kanslitjänster samt andra motsvarande tjänster.

Denna lag träder i kraft den .
Denna lag tillämpas också på presidenter i republiken som pensionerats före lagens ikraftträdande.

2.**Lag****om ändring av 2 § lagen om republikens presidents kansli**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 2 § 3 mom. lagen den 8 december 1995 om republikens presidents kansli
(1382/1995) som följer:

2 §

_____ som de behöver. Om dessa tjänster över-
enskoms närmare separat.

_____ Kansliet svarar i samarbete med andra som
tillhandahåller tjänster för att också före det-
ta presidenter i republiken får de tjänster

_____ Denna lag träder i kraft den .

_____

Helsingfors den 11 juni 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Statsminister *Paavo Lipponen*

2.

Lag**om ändring av 2 § lagen om republikens presidents kansli**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 2 § 3 mom. lagen den 8 december 1995 om republikens presidents kansli
(1382/1995) som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Kansliet svarar för att också före detta presidenter i republiken får de tjänster som de behöver inom ramen för de anslag som för ändamålet anvisats i statsbudgeten.

Kansliet svarar *i samarbete med andra som tillhandahåller tjänster* för att också före detta presidenter i republiken får de tjänster som de behöver. *Om dessa tjänster överenskomms närmare separat.*

Denna lag träder i kraft den .

